

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 216a/2023

privind controlul constituționalității unor prevederi din articolul 105 alineatele
(10) și (13) din Codul educației

*(plafonarea vârstei pentru deținerea funcției de rector și de prorector și
eliberarea rectorului din funcție în condițiile legislației muncii)*

CHIȘINĂU

18 iunie 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
dnei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dnei Dina Musteața, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 5 octombrie 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 18 iunie 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind controlul constituționalității textului „în condițiile legislației muncii” din articolul 105 alineatul (10) și a tezei a doua din alineatul (13) din același articol din Codul educației.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl Vasile Bolea, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, pe baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 25 lit. g) din Legea nr. 317 din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, 38 alin. (1) lit. g) și 39 din Codul jurisdicției constituționale nr. 502 din 16 iunie 1995.

ÎN FAPT

B. Legislația pertinentă

3. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.”

Articolul 16

Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 35

Dreptul la învățătură

„[...]”

(6) Instituțiile de învățământ superior beneficiază de dreptul la autonomie.

[...]”

Articolul 43

Dreptul la muncă și la protecția muncii

„(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

(2) Salariații au dreptul la protecția muncii. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice.

(3) Durata săptămânii de muncă este de cel mult 40 de ore.

(4) Dreptul la negocieri în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sunt garantate.”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

4. Prevederile relevante ale Codului educației, adoptat prin Legea nr. 152 din 17 iulie 2014, sunt următoarele:

Articolul 105

Conducerea instituțiilor

„[...]

(10) Rectorul poate fi eliberat din funcție înainte de expirarea mandatului **în condițiile legislației muncii** și la inițiativa majorității membrilor senatului sau a Consiliului pentru dezvoltare strategică instituțională, a fondatorului, prin decizia adunării generale a cadrelor didactice și științifice titulare și a reprezentanților studenți din senat și din consiliile facultăților, cu votul majorității membrilor, în caz de:

a) îndeplinire necorespunzătoare a condițiilor specificate în contractul individual de muncă și în Carta universitară;

b) nerespectare a obligațiilor de responsabilitate publică specificate la art. 107 alin. (1).

[...]

(13) Funcția de rector, prorector și decan poate fi deținută de una și aceeași persoană nu mai mult de două mandate consecutive, a câte 5 ani fiecare. **Mandatul rectorului și al prorectorilor încetează de drept la atingerea vârstei de 65 de ani.**

[...]”

[Articolul 105 în redactarea Legii nr. 257 din 17 august 2023, în vigoare din 1 septembrie 2023.]

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului sesizării

5. Autorul sesizării menționează că la 17 august 2023 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 257, prin care a completat, *inter alia*, alineatele (10) și (13) din articolul 105 din Codul educației. Potrivit noilor prevederi, rectorul poate fi eliberat din funcție înainte de expirarea mandatului în condițiile legislației muncii. De asemenea, mandatul rectorului sau al prorectorilor încetează de drept la atingerea vârstei de 65 de ani.

6. Autorul susține că, deși rectorul încheie un contract individual de muncă cu fondatorul instituției publice de învățământ superior (Ministerul Educației și Cercetării), acesta deține o funcție electivă, fiind ales de către adunarea generală a cadrelor didactice, științifico-didactice și științifice titulare, adică de decani, șefii de departamente/catedre aleși prin concurs și reprezentanții studenților din senat și din consiliile facultăților, cu votul majorității membrilor.

7. Autorul pretinde că eliberarea rectorului din funcție înainte de expirarea mandatului în condițiile legislației muncii și, respectiv, încetarea de drept a mandatului de rector sau de prorector la atingerea vârstei de 65 de ani contravin procedurii de alegere și de numire a rectorului stabilite de Codul educației.

8. Totodată, autorul menționează că nu există niciun motiv de natură juridică, psihologică, biologică sau economică care demonstrează că vârsta de 65 de ani nu i-ar permite rectorului sau prorectorului să dețină o funcție de conducere. Autorul susține că în domeniul științei și învățământului vârsta persoanei are un rol pozitiv datorită cunoștințelor și experienței dobândite pe parcursul anilor. În acest context, autorul menționează că, deși rectorul este ales pentru un mandat deplin de 5 ani, potrivit noilor prevederi, rectorul nu-și va putea exercita mandatul până la final atunci când va împlini vârsta de 65 de ani.

Autorul consideră că stabilirea unui plafon de vârstă în acest caz contravine dreptului la muncă al rectorului și prorectorului.

9. În concluzie, autorul pretinde că noile prevederi, care fac trimitere la Codul muncii și care impun un plafon de vârstă pentru deținerea funcției de rector sau de prorector, contravin principiului autonomiei universitare și dreptului la muncă.

10. Totodată, autorul susține că impunerea unei vârste pentru exercitarea funcției de rector sau de prorector instituie un tratament juridic diferit în raport cu celelalte persoane. Autorul menționează că libertatea muncii este incompatibilă cu discriminarea, inclusiv pe criteriu de vârstă.

11. În opinia autorului, prevederile criticate din Codul educației sunt contrare articolelor 4, 7, 8, 16, 35 alin. (6), 43 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

12. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

13. Articolele 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale îi acordă deputatului prerogativa sesizării Curții Constituționale.

14. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul educației, ține de competența Curții Constituționale.

15. Obiectul sesizării îl constituie unele prevederi din articolul 105 alineatele (10) și (13) din Codul educației. Curtea constată că prevederile contestate nu au mai constituit obiect al controlului de constituționalitate.

16. Autorul sesizării susține că noile prevederi introduse în articolul 105 alineatele (10) și (13) din Codul educației contravin articolelor 4 (*drepturile și libertățile omului*), 7 (*Constituția, Lege Supremă*), 8 (*respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale*), 16 (*egalitatea*), 35 alin. (6) (*autonomia universitară*), 43 (*dreptul la muncă și la protecția muncii*) și 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) din Constituție.

17. Referitor la articolele 4, 7, 8 și 54 din Constituție invocate de autorul sesizării, Curtea precizează că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unor ingerințe în drepturile garantate de Constituție (HCC nr. 8 din 5 aprilie 2022, § 26; DCC nr. 90 din 25 iulie 2023, § 19). Totodată, Curtea notează că autorul sesizării nu a argumentat în ce măsură prevederile contestate contravin acestor dispoziții constituționale.

18. Cu referire la articolul 16 din Constituție, Curtea reiterează că aceste dispoziții constituționale devin incidente numai atunci când se demonstrează existența unui tratament diferențiat, precum și în cazul în care tratamentul diferențiat contestat se referă la unul din drepturile fundamentale garantate de Constituție (a se vedea DCC nr. 26 din 16 februarie 2021, § 22). În această cauză, Curtea observă că autorul sesizării nu a motivat care sunt situațiile comparabile care au generat pretinsul tratament diferențiat. Dacă ar proceda la examinarea fondului sesizării formulate de o asemenea manieră, Curtea Constituțională l-ar înlocui pe autor în invocarea argumentelor de

neconstituționalitate, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu (a se vedea DCC nr. 109 din 13 iulie 2021, § 24).

19. Cu privire la incidența articolului 35 alin. (6) din Constituție, autorul sesizării susține că noile prevederi, care permit eliberarea din funcție a rectorului înainte de expirarea mandatului în condițiile legislației muncii și, respectiv, încetarea de drept a mandatului exercitat de către rector și de către prorector la atingerea vârstei de 65 de ani, contravin dreptului la autonomie universitară.

20. Curtea menționează că, potrivit articolului 35 alineatul (6) din Constituție, instituțiile de învățământ superior beneficiază de dreptul la autonomie.

21. În jurisprudența sa, Curtea a subliniat că autonomia universitară constă în dreptul instituției de a se conduce, de a-și exercita libertățile academice fără ingerințe ideologice, politice, religioase, de a-și asuma un ansamblu de competențe, obligații și responsabilități în concordanță cu opțiunile și orientările strategice naționale de dezvoltare a învățământului superior, cu progresul științei și tehnicii, al civilizației regionale și universale (HCC nr. 6 din 3 mai 2012, § 40).

22. Principiul autonomiei universitare îi dă comunității universitare dreptul să-și stabilească misiunea proprie, strategia instituțională, structura, activitățile, organizarea și funcționarea proprie, gestionarea resurselor materiale și umane, cu respectarea strictă a legislației în vigoare, în limitele și condițiile impuse de aceasta (HCC nr. 5 din 7 februarie 2017, § 53).

23. Deși oferă instituțiilor de învățământ superior o autonomie largă, statul se poate implica totuși în organizarea și activitatea acestora, obligându-le să respecte și să realizeze principiile învățământului (umanitarizare, accesibilitate, adaptivitate, creativitate, diversitate, democratizare, deschidere și flexibilitate) și standardele educaționale de stat, astfel realizându-se cooperarea între stat și instituțiile de învățământ superior (HCC nr. 19 din 3 iunie 2014, § 46).

24. Cooperarea dintre stat și instituțiile de învățământ superior, în spiritul autonomiei universitare, le obligă pe ultimele să respecte legislația în vigoare, carta proprie și politicile naționale și europene în domeniul învățământului superior; să asigure calitatea în învățământul superior; să respecte echitatea și etica universitară; să asigure eficiența managerială și eficiența utilizării resurselor; să asigure transparența tuturor deciziilor și activităților sale; să respecte libertatea academică a personalului, precum și drepturile și libertățile studenților (*ibidem*, § 47).

25. Curtea reține că prevederile contestate reglementează posibilitatea eliberării din funcție a rectorului înainte de expirarea mandatului în condițiile legislației muncii (articolul 105 alin. (10) din Codul educației). Teza a doua din alineatul (13) din aceeași normă contestată de autor prevede că mandatul rectorului și al prorectorilor încetează de drept la atingerea vârstei de 65 de ani.

26. În acest context, Curtea notează că, potrivit Codului muncii, contractul individual de muncă poate înceta: (i) în circumstanțe ce nu depind de voința părților (articolele 82, 305 și 310); (ii) prin acordul scris al părților (articolul 82¹); (iii) la inițiativa uneia dintre părți (articolele 85 și 86).

27. Curtea notează că prevederi similare cu cele contestate de autor se regăsesc și în articolul 82 litera i) din Codul muncii, potrivit căruia contractul

individual de muncă încetează în circumstanțe ce nu depind de voința părților în caz de atingere a vârstei de 65 de ani de către conducătorul unității de stat, inclusiv municipale, sau al unității cu capital majoritar de stat.

28. Așadar, dat fiind faptul că fondatorul instituției de învățământ superior încheie un contract individual de muncă cu rectorul ales de comunitatea universitară, legislatorul a considerat oportun să reglementeze aplicabilitatea Codului muncii în raport cu angajații din domeniul educației. Din amendamentul la proiectul de lege pentru modificarea Codului educației, Curtea reține că scopul prevederilor contestate este de a exclude interpretările privind aplicabilitatea legislației muncii în cadrul raporturilor de muncă cu rectorii instituțiilor de învățământ superior. Totodată, în argumentarea amendamentului se menționează că noile prevederi vor asigura șanse egale de a accede la funcții de conducere și va contribui la evitarea „miopiei manageriale”¹.

29. Curtea notează că stabilirea politicilor de stat în sfera învățământului și determinarea criteriilor de organizare și funcționare a sistemului de învățământ constituie o competență a legiuitorului. Articolul 72 alin. (3) lit. k) din Constituție prevede că organizarea generală a învățământului se reglementează prin lege organică. În jurisprudența sa, Curtea a menționat că marja de apreciere a statului și posibilitatea de intervenție în procesul de învățământ este mai mare decât în alte domenii și poate fi realizată prin diverse instrumente de reglementare (a se vedea HCC nr. 6 din 3 mai 2012, § 36).

30. Curtea reiterează că principiul autonomiei universitare este asigurat, de exemplu, prin procedura de desemnare a rectorilor instituțiilor de învățământ superior, care se întemeiază pe elementul participativ al întregii comunități universitare, prin organizarea concursului public și transparent. Așadar, desemnarea rectorului instituției de învățământ de către comunitatea universitară constituie un element inerent al autonomiei universitare organizaționale (a se vedea HCC nr. 19 din 3 iunie 2014, §§ 65, 71).

31. În prezenta cauză, Curtea nu a identificat vreo problemă de constituționalitate prin prisma articolului 35 alineatul (6) din Constituție. Prevederile în discuție nu afectează procedura de desemnare a rectorilor instituțiilor de învățământ superior, care reprezintă un atribut al principiului autonomiei universitare, ci doar fac trimitere la prevederile Codului muncii, care stabilesc motivele încetării înainte de termen a contractului individual de muncă.

32. Principiul autonomiei universitare se aplică în raport cu instituțiile de învățământ superior, dar nu în raport cu rectorii sau prorectorii acestora. Autonomia universitară nu cuprinde competența instituțiilor de învățământ superior de a stabili un plafon de vârstă pentru conducătorii acestora. Această competență îi revine legislatorului pe baza articolului 72 alin. (3) lit. k) din Constituție.

33. Referitor la incidența articolului 43 din Constituție, autorul sesizării a notat că stabilirea unui plafon de vârstă pentru deținerea funcției de rector și prorector este contrară dreptului la muncă.

¹<https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactenormative/tabid/61/LegislativId/6448/language/ro-RO/Default.aspx>

34. Curtea constată că, potrivit prevederilor în discuție, funcția de rector, de prorector sau de decan poate fi deținută de una și aceeași persoană nu mai mult de două mandate consecutive, a câte 5 ani fiecare. Mandatul rectorului și al prorectorilor încetează de drept la atingerea vârstei de 65 de ani.

35. Prin Hotărârea din 18 noiembrie 2010², Curtea de Justiție a Uniunii Europene a soluționat cauza *Georgiev v. Universitatea Tehnică din Sofia, filiala Plovdiv*, în care s-a pus în discuție conformitatea legii naționale, care prevedea pensionarea obligatorie a profesorilor universitari la împlinirea vârstei de 68 de ani, cu posibilitatea de a lucra după vârsta de 65 de ani numai prin intermediul unui contract de muncă pe o durată determinată pe un an, reînnoibil de cel mult două ori, cu articolul 6 alin. (1) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000. Curtea de Justiție a Uniunii Europene a subliniat că formarea și angajarea personalului didactic și aplicarea unei politici precise privind piața muncii, care are în vedere situația concretă a personalului disciplinei în cauză, propuse de universitate și de guvernul bulgar, pot fi în concordanță cu scopul de a repartiza în cel mai bun mod posibil posturile de profesori între generații, în special prin numirea de tineri profesori. Curtea a reiterat că încurajarea recrutării constituie, fără îndoială, un scop legitim al politicii sociale sau de ocupare a forței de muncă a statelor membre, în special atunci când este vorba de promovarea accesului tinerilor la o profesie (a se vedea, în acest sens, *Palacios de la Villa*, C-411/05, 16 octombrie 2007, § 65; *Petersen*, C-341/08, 12 ianuarie 2010, § 68; *Georgiev*, C-250/09 și C-268/09, § 45). Curtea de Justiție a menționat că în fiecare cauză urmează să se examineze dacă mijloacele puse în aplicare de statele membre pentru atingerea unor obiective „adecvate și necesare” sunt conforme cu articolul 6 alin. (1) primul paragraf din Directiva 2000/78. În acest sens, statele membre beneficiază de o marjă largă de apreciere, nu numai pentru a urmări un obiectiv special în domeniul politicii sociale și de ocupare a forței de muncă, ci și în definirea măsurilor capabile să-l realizeze (a se vedea *Georgiev*, §§ 49-50).

36. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a menționat că exercitarea oricărei profesii solicită prezența anumitor capacități profesionale. Noile cerințe existente pe piața muncii impun acordarea unei atenții deosebite factorului uman pentru a asigura realizarea sa integrală și la parametrii cei mai înalți. Stabilirea unor criterii pentru exercitarea unor activități nu poate fi privită *a priori* ca o încălcare a dreptului constituțional la muncă sau ca o discriminare în raport cu exercitarea altor activități. O asemenea limitare poate avea un caracter necesar atunci când este determinată de specificul unei profesii, care, datorită exigențelor sporite față de calitățile fizice și psihice ale persoanei, nu pot fi exercitate de persoane în etate, sau atunci când servesc ca măsură de optimizare a utilizării forței de muncă în anumite sectoare de activitate (HCC nr. 5 din 23 aprilie 2013, §§ 57, 58; DCC nr. 121 din 22 octombrie 2020, § 17; DCC nr. 136 din 24 noiembrie 2020, § 27).

37. Curtea subliniază că stabilirea unui plafon de vârstă pentru deținerea funcției de rector sau de prorector intră în marja discreționară a legislatorului de a reglementa domeniul învățământului. Încetarea mandatelor de rector sau de prorector la atingerea vârstei de 65 de ani nu exclude dreptul acestora de a

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62009CJ0250>

pretinde la o altă funcție pentru care îndeplinesc condițiile de eligibilitate și nu este condiționată de o anumită vârstă (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 136 din 24 noiembrie 2020, § 29).

38. Astfel, Curtea reține că autorul sesizării nu a demonstrat incidența articolelor 35 alin. (6) și 43 din Constituție în prezenta cauză.

39. Prin urmare, pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) litera a) și 140 din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind controlul constituționalității textului „în condițiile legislației muncii” din articolul 105 alineatul (10) și a tezei a doua din alineatul (13) din același articol din Codul educației.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

Chișinău 18 iunie 2024

DCC nr. 69

Dosarul nr. 216a/2023